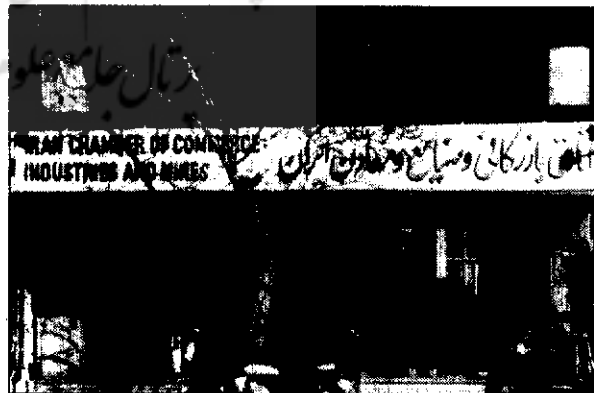


# اصلاح قوانین مادر بهر سه روز مرگی

فائزه حسینی

«اتاق بازرگانی، صنایع و معادن ایران» نقش بسزایی در اقتصاد کشور بویژه در بخش خصوصی داراست، اما ترکیب آن به گونه ای است که برخی معتقدند نمی توان به راحتی تغییراتی در ساختار سنتی اتاق ایجاد کرد و مدیریت سنتی اتاق و روابط حاکم بر آن را به عنوان جریانی با نفوذ در حوزه تجارت بازرگانی به حساب می آورند.

تشکیل مجلس هفتم و راه یابی نو محافظه کاران به کمیسیون های مرتبط با حوزه اقتصاد و تجارت و بازرگانی، نوعی تعامل بین سنتی ها و نو محافظه کاران ایجاد کرد که طرح اصلاح موادی از قانون اتاق بازرگانی و صنایع و معادن را می توان حاصل آن برشمرد. اما این همسویی مانع از آن نیست که سیدعلی نقی خاموشی - رئیس اتاق - به نقد عملکرد مجلس هفتم در خصوص «تثبیت قیمت ها» نپردازد. انتقاد او متوجه جریانی از اقتصاددانان مجلس است که قصد دارند نقش عاملیت دولت در اقتصاد را حفظ کنند. خاموشی از تأخیر در ابلاغ تفسیر اصل ۴۴ ناراحت است، چرا که تأخیر موجب شکل گیری جریان هایی می شود که مخالف کاهش نقش دولت در اقتصادند و معتقد است بخش خصوصی برای سرمایه گذاری ابزار (اصل ۴۴) می خواهد. وی می گوید: با وجودی که تفسیر اصل ۴۴ به تأیید مقام معظم رهبری رسیده، اما هنوز عده ای می گویند «خیال می کنید همه چیز تمام شده، ما نمی گذاریم انحصارات پایان یابد!» خاموشی در همایش «اقتصاد و معدن»<sup>(۱)</sup> در رابطه با مشکلات خصوصی سازی می گوید، نتیجه آن طوری شده که امروز کارگران در خیابان راه می افتند و اعتراض می کنند و این



تیرمرداد ۱۳۸۴

پشم نژاد ایران

همان حجمه ای است که گروهی برای انحراف از اهداف رفع انحصار در پیش گرفته اند. خاموشی «مبارزه عقیدتی» با جریانی را مطرح می کند که موافق عاملیت دولت در مسائل اقتصادی اند که تعدادشان هم کم نیست و در تمام شریان های کشور حضور دارند، در مجلس هفتم هم کسانی هستند که نمی خواهند انحصار بشکند. وی معتقد است این تفکر در بدنه اجرایی دولت نیز وجود دارد. به گفته خاموشی استدلال این جریان این است که چون انحصارات کامل نشده، دولت نتوانسته به وظایف خود درست عمل کند. در حالی که وی معتقد است انحصارات دولتی موجب رشد و شکوفایی نمی شود. شاید این نوع برخوردها به آنجا رسیده که رئیس اتاق انتقاد خود را بدین گونه متوجه مجلس ششم کرده که در کنار خدمات اقتصادی که کردند، از جمله حذف وثیقه هنگام دریافت وام از بانک ها، هرچند که با بی توجهی بانک ها رویه رو شد، اما تنش های سیاسی نیز به وجود آوردند، به طوری که نتوانستیم با سازمان هایی که از اجرای قانون تخلف کردند برخورد کنیم؛ تنش های بیشترین صدمه را به بخش اقتصادی می زند. خاموشی از مجلس هفتم خواست که اختلافات سیاسی را کنار بگذارند. وی مهم ترین انتقاد در دوره مجلس ششم را این می داند که بدنه اجرایی با بدنه قانونگذاری هماهنگ نبود، حتی آیین نامه هایی که نوشته می شد با تعلق گذرانده شد. هرچند که تلاش هایی به منظور کوچک سازی دولت انجام گرفت اما براساس قانون برنامه سوم، دولت ۷۰ میلیارد تومان سرمایه گذاری می کند که در مقایسه با ۷ میلیارد تومان سرمایه گذاری بخش خصوصی، ده برابر بیشتر است. این اقدام در حالی است که در مجلس ششم سهم بخش خصوصی از صندوق ذخیره ارزی مساوی با سهم دولت، یعنی سهم هر کدام از صندوق، معادل ۵۰ درصد در نظر گرفته شده است. البته رئیس

اتاق بازرگانی تهران معتقد است که دولت در پرداخت منابع صندوق ذخیره ارزی به بخش خصوصی توجه نکرده و قوانین را اجرا نکرده است و بنا به گفته برخی دست اندرکاران، ارز مربوطه به خریدهای خارجی تعلق می گیرد و مصرف کنندگان و فروشندگان داخلی از این اعتبار محروم می گردند.

در هر صورت کاهش تصدی گری دولت و ایجاد فضای رقابتی، روح طرح هایی است که می تواند در مجلس هفتم از آرای بسیاری از نمایندگان برخوردار شود. خواسته مسئولان اتاق بازرگانی، صنایع و معادن از مجلس هفتم این است که به سوی عملیاتی کردن قوانینی گام بردارند که در مجلس ششم تصویب شده است و این قوانین را به بدنه دولت و بخش اجرایی تزریق کنند و همکاری و همراهی اتاق را هم در این راه در نظر بگیرند.

□□

طرحی از سوی نمایندگان برای اصلاح موادی از قانون اتاق بازرگانی، صنایع و معادن

به کمیسیون اقتصاد ارائه شده بود و چون طبق آیین نامه داخلی پس از گذشت یک ماه کمیسیون نظری در آن رابطه نداد، به درخواست صدنفر از نمایندگان این طرح در دستور کار جلسه علنی روز ۸۳/۹/۲۹ قرار گرفت. کوهکن که از طراحان طرح است می گوید: این اصلاح به این دلیل است که در مراجعه افراد و اعضا به اتاق کار آنها معطل مانده و به دلیل ابهام قانونی بخشی از کار به اتاق ایران مربوط است و وزارت بازرگانی به استناد آیین نامه اجرایی قانون مقررات صادرات و واردات، نه به استناد قانون، این اختیارات را به شعب اختصاص می دهد. وی می گوید: جزوات و نامه هایی در رد اصلاحیه، بدون نام از بیرون فرستاده شده و پخش شده، اما جالب است که همه آنها بر اصلاح قانون تأکید دارند.

کوهکن در توضیحات خود ادامه داد: اعضای اتاق ایران توسط منتخبینی که از هیئت نمایندگان اتاق های سراسر کشور آمده اند انتخاب می شوند و اتاق ایران تحمیلی بر اتاق ها نیست و دولت یعنی دو وزارتخانه، در اتاق تهران ۲۰ نماینده دارد. در حالی که در اتاق ایران، هیئت نمایندگان هم نماینده ندارد و این بیشتر به مزاح شبیه است. مطابق قانون فعلی، شرکت های دولتی که کارت بازرگانی دارند، یک جا در انتخابات کنار اعضای غیردولتی قرار می گیرند و در هیئت نمایندگان می آیند و از رانت قانونی ۲۰ نفر استفاده می کنند. کوهکن گفت: دولت باید تصدی گری را کم بکند و اجرا را در این بخش به مردم بسپارد ولی نظارت خودش را حفظ کند.

در طرح ارائه شده نظارت شورای عالی که اعضای اصلی آن شامل وزرای بازرگانی، صنایع و معادن، اقتصاد و جهاد کشاورزی است، افزایش یافته است. وی که قبلاً رابط اتاق با مجلس بوده است ادامه داد: با گذشت ۱۴ سال از تصویب این قانون و با تفسیرات اساسی در برنامه های اقتصادی کشور، این قانون تغییری نکرده است.

نوروززاده در مخالفت با کلیات طرح گفت نباید قانون را برای کوتاه مدت بنویسیم قانون برای طولانی مدت است و نه برای صنف و گروه خاصی و برای این که مشکلات مقطعی یک اختلاف را حل بکنیم. نوروززاده تأکید کرد که بهتر بود با استفاده از نظرات کارشناسان، مرکز پژوهش ها، کمیسیون و دعوت از تشکل ها، این طرح تهیه می شد. زیرا در برنامه پنج ساله سهم اقتصاد کشور را در بخش خصوصی از ۲۵ درصد به ۶۵ درصد رساندیم، آیا لازم نبود اعضای بخش خصوصی در نوشتن این طرح مشارکت داشته باشند؟

به اعتقاد نوروززاده بهتر بود لایحه از طریق دولت می آمد. وی از کوهکن پرسید که کدام مطلب محتوایی را در این طرح نوشته اید که بتوانیم در شور دوم تغییر بدهیم، جز آن که برای

**خواسته مسئولان اتاق بازرگانی، صنایع و معادن از مجلس هفتم این است که به سوی عملیاتی کردن قوانینی گام بردارند که در مجلس ششم تصویب شده است و این قوانین را به بدنه دولت و بخش اجرایی تزریق کنند**

اتاق های شهرستان ها محدودیت ایجاد کرده اید؟ و شهرستان های کوچک که موقعیت اتاق تهران را ندارند چگونه می توانند در اقتصاد ایران نقش آفرین باشند؟ در صورتی که در قانون پیش از انقلاب اهمیت اتاق تا آنجا بود که اگر دولت یک قانون اقتصادی تصویب می کرد، می بایست با نظر اتاق می بود و در صورت اختلاف در هیئت دولت، به اختلافات رسیدگی می شد. اگر شما ارتباط با دولت را قطع کنید، تصمیمات اینها برای بایگانی شدن باقی خواهد ماند. حذف ۲۰ نماینده که دولت معرفی می کند، در واقع همان حلقه مفقوده می شود، زیرا اینها تصمیم می گیرند و تصمیماتشان در قالب یک نامه باید به دولت منتقل شود. وجود ۲۰ نفر برای آن است که تصمیمات بخش خصوصی را به دولت وصل کنند. در کنار این ۲۰ نفر، ۴۰ نفر انتصابی از سوی تشکل ها و صنوف مختلف است، از طرف ۱۶ هزار عضو تهران هم ۴۰ نفر انتخاب می شوند و ۸۶ نفر هم از بین اتاق های دیگر معرفی می شوند و جمعاً ۱۸۶ عضو می شوند.

نوروززاده ادامه داد: اینجا جایگاه تصمیم گیری مسائل اقتصادی است؛ اگر ساختار آن را هر می از بالا به پایین ببینید، زمینه ایجاد کارتل ها و تراست ها را ایجاد خواهید کرد و کانونی خواهد شد که قطعاً هدف شما هم این نیست.

نوروززاده تأکید داشت در این طرح حذف اتاق تهران با ۱۶ هزار عضو آمده است، در حالی که این اتاق نقش بسیار پررنگی در اقتصاد ایران دارد.

موافقان طرح، مخالف مداخله بیش از حد دولت در تشکلی که نماینده بخش خصوصی است می باشند. اما نظر مخالفان این بود که اساساً اختلافات اجرایی را نباید با قانون حل کرد. اگر قانون رأی بیاورد، جامعه دچار یک هیجان اضافی می شود، ضمن آن که می بایست گزارش مرکز پژوهش ها هم می رسید.

ندیمی عضو کمیسیون اقتصادی گفت ما میلیاردها تومان به یک بازوی پژوهشی به نام مرکز پژوهش ها پول می دهیم، البته آنها هم شروع کرده بودند ولی اجازه ندادند که اینها را به کمیسیون بیاوریم. سوال این است که آیا تهران نباید اتاق داشته باشد؟ و اگر داشته باشد مثل استان های دیگر باشد یا در اتاق ایران همضم شود؟ با آن که بیشترین حجم صنعت و کشاورزی و بازرگانی را اتاق تهران دارد. پرسش های دیگری نیز مطرح است، مانند این که درآمد اتاق تهران چگونه تأمین می شود؟ اتاق ایران مجری پروژه است یا نقش هماهنگ کننده و کنترل کننده را دارد؟

احمد توکلی که در موافقت با اصلاحات قانون سخن می گفت، توضیح داد که اولاً مرکز پژوهش ها یک میلیارد و خرده ای بیشتر بودجه ندارد و در رابطه با طرح به نامه حضرت امیر(ع)

به مالک اشتر اشاره کرد که امیر مومنان(ع) تأکید شدیدی بر رسیدگی و حمایت حکومت از تولیدگران و تجار و بازرگانان داشته و متذکر می گردد که اینها روحیتاً اهل کشمکش با حکومت نیستند اما یک خطر دارند و آن این است که میل به تحکم بر بازار دارند که امروز از آن به کسب قدرت بازاری تعبیر می شود. بنابراین و همان طور که ما در علم اقتصاد بر آن استدلال می کنیم، باید بر این میل نظارت بشود که انحصارات بر اقتصاد مسلط نشود. روح این طرح کاهش نقش دولت در وضع کنونی و افزایش نقش بخش خصوصی است. توکلی گفت که او از این روح دفاع می کند و افزود: الان بخش زیادی از قدرت اقتصادی و بنگاه های اقتصادی دست دولت است و دولتی ها به طور طبیعی در انتخابات شرکت می کنند. دلیلی ندارد که مادر اتاق تهران که مهم ترین اتاق کشور است و صنعت و خدمات در آنجا متمرکز است، امتیاز ویژه ای قرار بدهیم، علاوه بر آنچه دولتی ها به طور طبیعی حق شرکت دارند. این عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات گفت: در واقع کلیات طرح نظرات دولت را می پذیرند، برای آن که از ۸ نفر اعضای شورایی نظارت پنج نفر دولتی هستند و حتی سه نفر بقیه می توانند از مدیران بنگاه های اقتصادی دولتی شرکت کنند، در نتیجه نظارت در دست دولت باقی می ماند.

توکلی تضادهای درون اتاق را چنین توضیح داد: تعدادی از کسانی که قبلاً مدیران بلند پایه دولتی کشور بودند، به بخش خصوصی رفته اند و الان در واقع «خصولتی» هستند، نه خصوصی هستند نه دولتی، و از این موقعیت خودشان که وصل به قدرت بودند و به تعبیری الان هم هستند استفاده می کنند. در نتیجه به اختلاف جدی بین دولت و بخش خصوصی دامن می زنند. وی از نمایندگان خواست که اگر جهت گیری تقویت بخش خصوصی را تأیید می کنند به کلیات این طرح رأی بدهند و در شور دوم هم جزئیات آن اصلاح شود.

اما مخالفت حسن کامران به رویه رسمی بود که بر اساس آن طرح ها به صحن مجلس آورده می شود. وی گفت: هر کسی یک جا کار می کند نباید یک طرحی بردارد، زود هم امضا جمع کند و ارائه بدهد، این هم رسم بدی در این مجلس است. کامران افزود: ما می گویم که باید به مردم توجه داشته باشیم؛ در اصلاح قانون، تقویت تشکل های مردمی را در مقدمه آورده اند. وی از کمیسیون اقتصاد خواست که توضیح دهند که از کدام یک از این تشکل ها خواستند که نظر بدهند. وی گفت گاهی در شهر اصفهان در جلسات اتاق شرکت می کنند، بعضی از آنها گفته اند که مواردی تصویب می شود و نظر آنها را هم نمی خواهند. کامران افزود: این «ارباب جدید» است، ارباب جدید یعنی ما بدون این که نظر مردم را در نظر بگیریم، قانونی می گذاریم و تازه محدودشان هم می کنیم. در این قانون جدید گفته شده ۲۰۰ نفر به بالا می توانند نماینده داشته

**حسن کامران در مخالفت با طرح گفت: هر کسی یک جا کار می کند نباید یک طرحی بردارد، زود هم امضا جمع کند و ارائه بدهد. این هم رسم بدی در این مجلس است**

باشند، ولی در قانون قبلی ۱۵۰ نفر به بالا بود. ما می‌گوییم در برنامه ریزی، اختیار اتمان را بیشتر به پایین تفویض کنیم. کامران ادامه داد: درست نیست که برای دعویان هر بار یک طرح بیاوریم، عقل حکم می‌کند که بنشینید دعویان را حل کنید. اگر قرار است که ما برای حل دعویان وقت مجلس و کمیسیون را بگیریم، تقاضای اولویت بدهیم، اصلاً رسم درستی نیست! اگر ما برای صنعتگر و کشاورزان دل می‌سوزانیم، بعد هم می‌گوییم دولت تصدی اش را کم بکند و به مردم بپردازیم، این چه راه توجیه به مردم است؟! این عضو کمیسیون امنیت ملی ادامه داد: ما به عنوان یک تشکل علمی، وقتی بحث علمی می‌کنیم از همه همکاران، نظر خواهی می‌کنیم. اگر چیزی می‌خواهید، برای مردم بنویسید و از خود مردم مشورت بگیرید. کامران در حالی که تعجب خود را از نظرات آقای توکلی به عنوان رئیس مرکز پژوهش‌های مجلس ابراز می‌کرد ادامه داد: به هر حال ما بایستی از همه بخوایم نظراتشان را بدهند، حتی ممکن است در همان تشکل‌های غیردولتی، مخالف هم داشته باشد، چه اشکال دارد. باید حرف مخالف و موافق را بشنویم، آسمان که به زمین نمی‌آید که به این تعجیل آورده‌اید که آقا بیاید تصویب بکنید. مثل این که بحرانی پیش آمده است! بحران در صنعت این است که شما نساجی‌هایتان دارد تعطیل می‌شود، هیچ کس هم که به دادشان نمی‌رسد، بحران این است که بانک‌هایتان گیر دارد، بروید آنها را حل کنید. سپس کامران در توضیح معنای کمیسیون تخصصی گفت: صیغه کمیسیون تخصصی این نیست که مثلاً اگر کمیسیون اقتصاد بود، برود از وزارت ارشاد بازدید کند! صیغه اش این است که بنشیند و وقت بگذارد. این هم که ما از دستشان می‌گیریم، واقعا رسم درستی نیست. اصلاً رسم اصول‌گرایی هم نیست که ما می‌خواهیم اسمش را بگذاریم. اینها یک رسم روزمرگی

است، یک رسم انفعالی است. وی ضمن مخالفت با کلیات این طرح گفت: چند بند به عنوان یک طرح سر هم شده، بدون مشورت از همه ارکان نظام. عیب ندارد از دولتی‌ها هم نظر بگیرید، دولتی‌ها شمر نیستند یا مخالف‌اند یا موافق. وقتی قرار است که قانونی بشود، چه اشکال دارد از همه نظر بخوایم؟ کامران در توضیح این رسم گفت: بارها شده که ما قانون تصویب کردیم، بعد می‌بینیم اشکال دارد؛ چون راه می‌افتیم، این را ببینیم، آن را ببینیم بالا غیرتاً رای بدهید، این که بحث علمی نیست، کارشناسی نیست! کامران به عنوان کسی که تجربه چند دوره نمایندگی مجلس را دارد گفت: این شیوه غیرعلمی و غیرعقلی است.

وی خطاب به توکلی گفت: آقای دکتر توکلی این شیوه‌ها ضد نهج البلاغه است؛ نهج البلاغه می‌فرماید شما عقلمان را به کار ببرید و توجه مردم هم این است که ما نظرات مردم را بگیریم. وی ادامه داد: شما در طرح گفته‌اید که «با توجه

به تحولات اقتصادی داخلی در یک دهه اخیر»، اگر ما می‌گوییم تحولات اقتصادی، حداقل آن است که از نخبگان نظر بخوایم... در بازار هم ما آدم‌های با تجربه‌ای داریم، این طور نیست که بگوییم همه اقتصاد بازار الکی است، در بازار هم بعضی‌ها با تجربه خودشان نظر دارند. عیب ندارد، هم از بازار بخوایم، هم از دانشگاه، هم از اقشار و هم از اصناف، بعد هم بیاییم یک لایحه را پخته کنیم. کامران سپس به بحث پیرامون «حفظ شأن نظارتی دولت» پرداخت و گفت: وقتی حاکمیت یک ریال هم می‌دهد، باید نظارت داشته باشد. پول بیت‌المال است، در واقع در این قضیه، حتی مراعات ریزها را هم در نظارت‌مان باید بکنیم، اگر ریال آن را توجه کردیم، آن وقت نظارت‌مان هم معنی دار است، نظارت‌مان هم علمی است و هم پایدار. کامران در خاتمه سخنانش گفت: در واقع ما بایستی همه‌جانبه‌نگر باشیم، در قانون یک بعدی نگاه نکنیم، نیایم راه بیفتیم و بگوییم آقا! این را رای بدهید، این را رای ندهید، ما بایستی بحث‌های کارشناسی بکنیم. این رسم دین ماست.

پس از طرح نظرات موافقان و مخالفان نوبت به نماینده دولت رسید. وی بحث «قوانین مادر» را مطرح نمود و توضیح داد که تغییر در قوانین مادر به ساختار قانون لطمه وارد می‌کند، ولی معنای حرف او این نبود که قوانین مادر تغییر نیابد، بلکه در صورت نیاز، این تغییر منوط به بررسی یک گروه کارشناسی بسیار قوی باشد که فصول مختلف یک قانون را رسیدگی کند. همان‌طور که در طول چندسال خدمت دولت، قوانین مادر طی چند لایحه مورد بازبینی قرار گرفته‌اند و در مجلس با تعامل این دولت و مجلس آن لویج کامل شده و پس از تصویب در مجلس مورد تأیید شورای نگهبان نیز قرار گرفته است. وی در جواب موافقانی که می‌گفتند به کلیات رای بدهیم، آنگاه اشکالات در جزئیات طرح بحث شود، گفت:

اگر کلیات مهم نبود که در قانون یک شور برای کلیات پیش‌بینی نمی‌کردند، کلیات در حقیقت روح قانون و نرم‌افزار آن است. نماینده دولت در بخش دیگری از سخنان خود گفت که عجله، به کیفیت قانون لطمه وارد می‌کند. از طرف دیگر مطرح شد که این قانون خیلی دولتی است. وی در توضیح گفت: در اتاق ایران ۲۰ نماینده دولت در بین ۱۸۶ نفر هستند و بقیه نمایندگان غیردولتی هستند و قطعاً با ۸۰ درصد دولتی بودن اقتصاد کشور باید نظارت دولت بر این گونه مراجع پررنگ باشد. وی از نمایندگان خواست تا اجازه بدهند بازبینی اساسی این قانون طی لایحه‌ای تقدیم مجلس شود. پس از بحث‌های موافقان و مخالفان، رای‌گیری به عمل آمد. کلیات طرح توانست ۹۲ رای موافق را از بین ۲۲۹ رای به خود اختصاص دهد و در نتیجه در شور اول به تصویب نرسید □

**کامران ضمن مخالفت با کلیات این طرح گفت: چند بند به عنوان یک طرح سر هم شده، بدون مشورت از همه ارکان نظام. عیب ندارد از دولتی‌ها هم نظر بگیرید، دولتی‌ها شمر نیستند یا مخالف‌اند یا موافق. وقتی قرار است که قانونی بشود، چه اشکال دارد از همه نظر بخوایم؟**

پی‌نوشت:

۱. روزنامه شرق، ۱۳۸۴/۲/۱۷